

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора,
дійсного члена Національної академії педагогічних наук України
Філіпчука Георгія Георгійовича
на дисертаційну роботу Яблокова Сергія Володимировича
на тему «**Формування загальнокультурної компетентності
майбутніх учителів іноземної мови засобами інноваційних технологій**»,
поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Інтеграція України у світовий освітній простір вимагає постійного вдосконалення національної системи освіти, пошуку ефективних шляхів підвищення якості освітніх послуг, модернізації змісту освіти та її організації відповідно до світових тенденцій і вимог.

Сьогодення, яке стрімкими темпами змінюється та оновлюється, вимагає від вищої педагогічної школи серйозного вдосконалення підготовки вчителя, становлення його як компетентного професіонала, який глибоко знає свій предмет, є відкритим до інновацій у педагогіці, володіє різними технологіями викладання свого предмету, здатний успішно проектувати і забезпечувати результативність навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі.

Ерудований, висококультурний, з високим рівнем розвитку критичного мислення, готовий до дослідницької діяльності, здатний самоактуалізуватися в педагогічній діяльності, набувати професійної компетентності, особистісного авторитету й статусу – саме такий педагог потрібен сучасній школі. Головна умова становлення такого педагога – оволодіння базовими компетентностями, зокрема загальнокультурними, в процесі професійної підготовки. Немає жодного сумніву в тому, що проблема забезпечення ефективності педагогічного процесу може бути розв'язана лише за умови забезпечення високої компетентності та професійної майстерності педагога, що потребують постійного розвитку й удосконалення.

Сформованість високого рівня загальнокультурної компетентності вчителя насамперед залежить від активного впровадження компетентнісного підходу в систему вищої педагогічної освіти.

Зумовлена підвищенням якості підготовки висококваліфікованих фахівців модернізація в сфері вищої педагогічної освіти стимулює розробку нової освітньої парадигми підготовки студентів – майбутніх учителів, які спроможні мобільно реагувати на зміни сучасного ринку праці, здатні до продуктивної професійної діяльності в умовах інтеграції, гуманізації та гуманітаризації освіти.

Питання загальнокультурної компетентності та компетентнісного підходу як інструмента модернізації освіти стали предметом пильної уваги європейських організацій, вітчизняної та зарубіжної педагогічної й психологічної наук.

Парадигма вищої освіти передбачає, що майбутній учитель як носій культури українського народу повинен володіти якостями інтелігентної людини, планетарним мисленням, поєднувати необхідний професіоналізм і високий рівень загальної і громадянської культури.

Від вищої педагогічної школи сьогодні вимагається вдосконалення підготовки вчителя іноземних мов, становлення його як професіонала, який легко орієнтується не тільки в новітніх досягненнях у галузі іноземних мов, але й в інноваціях психології та педагогіки, володіє різними технологіями викладання свого предмету, здатний технологічно проектувати дидактичний процес у навчальному закладі. Соціально-економічні, політичні та культурно-історичні процеси, що відбуваються в українському суспільстві, зумовлюють культуротворчі функції вищої школи. У цьому зв'язку важливим чинником підвищення загального рівня культури майбутнього вчителя іноземних мов є розвиток його загальнокультурних компетентностей як особистісної та професійної характеристики фахівця, що демонструє його підготовленість до залучення майбутніх учнів до культурного контексту навчального предмету, який буде викладатися, на забезпеченні їх загальнокультурного розвитку,

зосередженість навчального процесу на інтересах особистості майбутнього вчителя іноземної мови, на створенні творчої атмосфери.

Безперечно, важливою частиною освітнього процесу в педагогічному ВНЗ є особистісно зорієнтована взаємодія викладача та студентів, що потребує вдосконалення освітніх технологій. Освітні інноваційні технології мають за мету творче навчання та виховання особистості в інтелектуальному й емоційному вимірах. Тому, не менш актуальним є питання використання інноваційних технологій в педагогічному процесі, оскільки вони створюють додаткові резерви, що дозволяють підвищити рівень професійної культури майбутнього вчителя іноземних мов загалом і його загальнокультурної компетентності зокрема.

Вищезазначені чинники зумовили актуальність та доцільність теми, яку Яблоков Сергій Володимирович обрав для свого дослідження. Дисертант переконливо доводить актуальність своєї роботи, тема якої має досить чітке формулювання. Адже очевидно в сучасних умовах є взаємозалежність формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови та використання інноваційних освітніх технологій.

Дисертація виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи Маріупольського державного університету в частині наукових тем «Формування мовної особистості в умовах полікультурного суспільства» та «Особистісно-професійні трансформації учасників освітнього процесу у ВНЗ». У той же час вона є складовою комплексного наукового дослідження кафедри педагогіки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського «Методологія і технологія моніторингу якості педагогічної діяльності».

Слід визнати, що представлена до захисту робота підпорядкована єдиній логіці і достатньо повно презентує хід і результати дослідження, добре теоретично обґрунтована, містить чітко окреслену методологію наукових підходів до розв'язання поставлених завдань та правильну організацію експериментальної роботи.

Досліднику вдалось на основі глибокого і різнобічного аналізу джерельної бази виокремити наявні суперечності, що потребують розв'язання, визначити основні напрями дослідження означеної проблеми, подавши їх у чіткій логічній послідовності.

Достатньо широкою є джерельна база дослідження, яку складають вагомі праці українських та зарубіжних науковців з питань теорії та практики компетентнісного та культурологічного підходів до організації педагогічного процесу, педагогічної культури, закономірностей та специфіки фахової підготовки майбутніх учителів іноземних мов, формування різноманітних компетентностей і компетенцій, використання різноманітних інноваційних освітніх технологій в навчальному процесі, формування загальнокультурної компетентності майбутнього учителя іноземної мови засобами інноваційних технологій.

Варто підкреслити особливості авторської методи аналізу наукових джерел. Це досить точне, лаконічне цитування думок науковців та їх чітке узагальнення, стислі анотації об'ємного теоретичного матеріалу, логічні переходи в розкритті сутності теоретичних позицій представників різних наукових шкіл та обґрунтуванні висновків. Одночасно Яблоков С.В. знаходить можливість використати класичні надбання педагогів минулого як теоретичне підґрунтя власного дослідження та для окреслення перспектив подальших наукових пошуків. На основі ретельного розгляду та аналізу дисертаційних роботи своїх попередників та узагальнення зібраної інформації дисертант подає власне тлумачення поняття «загальнокультурні компетенції майбутнього учителя іноземних мов». Автор орієнтований на міждисциплінарність у висвітленні теоретичних питань та намагається щоразу пов'язувати їх із запитам практиці, що свідчить про комплексність наукового аналізу.

Дослідник грамотно проводить експеримент, забезпечує його результативність за допомогою якісного і кількісного аналізу, а результати дослідження належним чином апробовує у вітчизняних та зарубіжних

публікаціях. Коректність організованого експериментального дослідження підтверджена чітким наскрізним баченням теоретичних підвалин та їх аргументованим використанням на етапі експерименту. Визначено завдання кожного етапу та діагностичні процедури. Добротним є аналіз навчальних планів, навчальних дисциплін, державних освітніх стандартів, базових стандартів, ОКХ та ОПП. Такий підхід сприяє ретельному вивченню реального стану формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов та виявленню існуючих, ще не використаних резервів.

Кожне положення наукової новизни та практичного значення дисертації формулюється конкретно і чітко як науковий результат. Розмежовано одержані наукові положення і прикладні результати, що впливають з теоретичного доробку здобувача. Практичне значення роботи конкретно відповідає на питання: що дає виконана роботи для практики професійної підготовки майбутніх вчителів іноземної мови.

Результати дослідження Яблокова С.В. можуть бути використані у розробці лекційного курсу «Формування загальнокультурної компетентності засобами інноваційних технологій в процесі підготовки майбутніх вчителів іноземних мов», зібрана інформація може бути цінною для розробки спецкурсів із проблематики загальнокультурної компетентності, «діалогу культур», інноваційних освітніх технологій, викладання практичного курсу з іноземної мови тощо.

Структура дисертації Яблокова С.В. зумовлена концепцією автора, передає логіку і послідовність дослідження та допомагає розкрити всі аспекти формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови засобами інноваційних технологій. Основні концептуальні положення дисертаційного дослідження, що визначають його стратегію і тактику є переконливими.

У вступі автор окреслює завдання дисертаційної роботи, послідовно й коректно визначає мету дослідження, об'єкт, предмет, теоретико-

методологічну базу та інші обов'язкові його компоненти, які виявляють новаторський підхід до розкриття поставленої наукової проблеми, теоретичне і практичне значення роботи.

У першому розділі «Теоретичні засади формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов засобами інноваційних технологій» визначено чіткі теоретичні позиції дослідження. Його аналіз засвідчує сформованість дослідницько-аналітичних умінь дисертанта, що проявились у здатності систематизувати об'ємний теоретичний матеріал, узагальнювати цитатні посилання і робити власні висновки.

Послугуючись потужною джерельною базою, дослідник детально і поетапно аналізує найактуальніші аспекти компетентнісного і культурологічного підходів у вищій педагогічній освіті в контексті сучасної педагогічної науки, виокремлює зміст і структура загальнокультурної компетентності як складової професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови, визначає інноваційні технології як засіб формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов, обґрунтовує особливості та методику застосування інноваційних технологій у процесі формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов, а також визначає критерії відбору інноваційних технологій у залежності від цілей навчального заняття.

У другому розділі «Педагогічні умови та модель формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов засобами інноваційних технологій» обґрунтовано педагогічні умови формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови засобами інноваційних технологій, достатньо повно охарактеризовано критерії, показники і рівні сформованості загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови, розроблена модель формування означеної якості. Своєрідною манерою викладу теоретичного матеріалу є деталізація автором змісту ключових дефініцій з посиланням на науковий доробок дослідників. Безумовно

вартісними у роботі є акцентування на необхідності інтеграції формального, неформального та інформального навчання з акцентом на самостійну роботу (самоосвіту) студентів, що є невід'ємною потребою часу в умовах модернізації вітчизняної вищої освіти. Також безперечно актуальним є виокремлення та дослідження ідей «діалогу культур» та їх реалізація у процесі включення майбутніх учителів іноземних мов до міжкультурної комунікації. У підсумку автором обґрунтовано необхідність упровадження розробленої моделі.

У третьому розділі розкрито основні етапи методики формування загальнокультурної компетентності, здійснено інтерпретацію одержаних результатів. Коректність організованого експериментального дослідження підтверджена чітким наскрізним баченням теоретичних підвалин та їх аргументованим використанням на кожному етапі експерименту.

Особливого схвалення заслуговує розроблена програма формувального експерименту, у якій враховано етапи, форми, методи роботи, форми контролю за діяльністю студентів. Програма вражає різноманіттям методичних пропозицій і знахідок. Проведений на контрольному етапі компонентний аналіз рівнів сформованості загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов показав загальну позитивну динаміку за всіма компонентами у ЕГ.

Висновки дисертації послідовно, чітко й логічно підсумовують проведене дослідження, узагальнюють положення кожного із розділів. Вони є повними й аргументованими.

Автореферат відображає основні положення дисертації, повністю відповідає структурі дослідження, вони є ідентичними за своїм змістом. Дисертація та автореферат оформлені за всіма вимогами, які висуваються до такого виду робіт.

Оцінюючи дисертаційне дослідження Яблокова Сергія Володимировича на тему «Формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови засобами інноваційних технологій», як

самостійне, логічно довершене і таке, що має теоретичне значення і практичну цінність, варто висловити певні застереження:

1. Обґрутовуючи модель формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови засобами інноваційних технологій, на наш погляд, було б варто подати її у порівнянні з існуючими моделями формування інших компетентностей або для інших категорій здобувачів вищої освіти.

2. Відзначаючи ґрунтовність поданого у дисертації матеріалу, вважаємо, що було б доцільно деталізувати методіку формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови засобами інноваційних технологій на різних освітніх рівнях: бакалавр – магістр.

3. Бажано було б здійснити аналіз освітньо-професійних програм підготовки вчителів (стор. 134-135) у класичних і педагогічних вищих навчальних закладах, обґрунтувати загальне і специфічне у змісті професійної підготовки фахівців у цих закладах в контексті формування їх загальнокультурної компетентності.

4. Розробляючи зміст і структуру загальнокультурної компетентності як складової професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови, варто було б послатися на результати роботи за проектом TUNING, досягнутих в сфері «Освіта».

5. На наш погляд, аналіз світових тенденцій професійної підготовки вчителів (на прикладі різних країн) з метою екстраполяції кращого досвіду у площину вітчизняної професійної педагогічної освіти посилив би аргументованість викладу матеріалу дисертаційного дослідження.

6. Варто також акцентувати увагу на освітній політиці ЄС та Ради Європи щодо формування основних компетентностей відповідно європейських еталонних рамок, зокрема в контексті «обізнаності та самовираження у сфері культури», «соціальних та громадянських навичок»; на базових принципах, які сформовані Освітньою комісією Ради Європи, ЮНЕСКО, Міжнародним департаментом стандартів; на напрямках

підвищення рівня компетентностей педагога в умовах глобальної програми розвитку освіти для сталого розвитку після 2015 року.

Висловлені зауваження не знижують теоретичного та практичного значення наукового дослідження, мають передусім рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Яблокова Сергія Володимировича на тему «Формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови засобами інноваційних технологій», яка є завершеним дослідженням, виконаним відповідно до вимог АК України, тому дисертант заслуговує на присудження йому наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Рецензент:

доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член Національної академії
педагогічних наук України

. Г.Г. Філіпчук

Електронний підпис
стверджую
Начальник загального відділу
Національної академії педагогічних
наук України

Філіпчук Т.Т.

Копейкина О.А.

ВІДГУК

офіційного опонента **Рогульської Оксани Олександрівни**
про дисертаційну роботу Яблокова Сергія Володимировича
**«Формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів
іноземної мови засобами інноваційних технологій»**,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність і доцільність дослідження. Нове соціальне замовлення в галузі освіти та зростаючі потреби у спілкуванні та співпраці між країнами і людьми з різними мовами та культурними традиціями вимагають від майбутніх вчителів іноземної мови знання культурних особливостей носіїв мови, їхніх звичок, звичаїв, традицій, норм поведінки, етикету та умінь розуміти й адекватно використовувати їх у процесі спілкування. Умовою оптимального функціонування фахівця в системі професійних загальнокультурних умов є досягнення високого рівня загальнокультурної компетентності, яка розглядається як атрибут професіоналізму.

Вивчення дисертації й автореферату дає підстави стверджувати, що робота є закономірною і своєчасною реакцією на сучасні вимоги до підготовки висококваліфікованих учителів іноземної мови і має вагомий значення для теорії і практики професійної освіти.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи Маріупольського державного університету «Формування мовної особистості в умовах полікультурного суспільства» та «Особистісно-професійні трансформації учасників освітнього процесу у ВНЗ». Дисертаційна робота також є складовою комплексного наукового дослідження кафедри педагогіки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського «Методологія і технологія моніторингу якості педагогічної діяльності». Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради ВДПУ імені Михайла Коцюбинського (протокол № 8 від 27.02.2013 р.), й узгоджено

у Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень у галузі педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 9 від 26.11.2013 р.).

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій. Слід зазначити, що актуальність досліджуваної проблеми, її методологічна і теоретична основа одержали в дисертації С. В. Яблокова належне обґрунтування, аргументацію і конкретизацію. На основі критичного аналізу теоретичних джерел дисертант окреслив коло питань, які потребують наукового розв'язання. Коротко, чітко й лаконічно сформульовано мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження. Обґрунтованість і достовірність отриманих результатів підтверджується використанням комплексу теоретичних, емпіричних і статистичних методів дослідження, результатами чітко спланованої дослідно-експериментальної перевірки впродовж 2010-2016 років, обробка результатів якого здійснювалася з допомогою методів математичної статистики.

Ретельний аналіз джерельної бази (294 найменування, із них – 30 іноземними мовами) уможливив: впровадження ідей компетентнісного та культурологічного підходів в професійну підготовку майбутніх вчителів іноземної мови; з'ясування змісту і структури загальнокультурної компетентності як складової професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови; визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов засобами інноваційних технологій; формулювання авторського визначення поняття «загальнокультурна компетентність майбутнього вчителя іноземних мов»; застосування інноваційних технологій у процесі формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов; визначення критеріїв відбору інноваційних технологій у залежності від цілей навчального заняття.

Успішне вирішення поставлених завдань зумовило новизну і практичну цінність дисертаційної роботи.

Характеризуючи дисертаційну роботу Сергія Володимировича Яблокова з позицій вперше отриманих найбільш суттєвих наукових результатів відзначимо:

1. Розроблено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування

загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов засобами інноваційних технологій (інтеграція формалізованої навчальної діяльності з неформальним й інформальним навчанням на засадах інноваційного підходу; створення алгоритму формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов на основі впровадження наскрізних навчальних програм; реалізація ідей «діалогу культур» у процесі включення майбутніх учителів іноземних мов до міжкультурної комунікації.

2. Розроблено модель формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов засобами інноваційних технологій.

3. Визначено критерії, показники та рівні сформованості загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов.

Робота чітко структурована та грамотно оформлена. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Структура роботи відповідає меті дослідження й вирішуваним у ньому завданням. Виклад матеріалу є повним і послідовним: у кожному підрозділі підсумовується представлений матеріал; кожний розділ завершують висновки; у кінці кожного розділу зазначаються праці здобувача, в яких висвітлено результати дослідження.

Практичне значення дисертаційної роботи не викликає заперечення і полягає у розробці та впровадженні у практику діагностики сформованості загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов; методики формування досліджуваного інтегрованого особистісного ресурсу; наскрізної комплексної програми навчальної дисципліни «Практичний курс основної іноземної (англійської) мови» та робочої навчальної програми дисципліни «Лінгвокраїнознавство країни основної іноземної мови» та супровідних навчально-методичних комплексів.

Результати дослідження *впроваджено* в практику роботи низки університетів України, про що свідчать відповідні довідки.

У першому розділі «Теоретичні засади формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов засобами інноваційних технологій» наголошується на доцільності впровадження ідей компетентнісного та

культурологічного підходів у професійну підготовку майбутнього вчителя. Автор переконливо доводить, що організація навчально-виховного процесу на засадах зазначених підходів зумовлена соціально-економічними чинниками та реформуванням системи вищої освіти з метою її інтеграції у загальноєвропейський освітню спільноту, зростаючими вимогами суспільства до фахового рівня випускника вищого навчального закладу, потребами кожної молодої людини відчувати себе конкурентоспроможним, мобільним, компетентним. Компетентнісний підхід стимулює розробку нової освітньої парадигми підготовки студентів – майбутніх учителів, які спроможні мобільно реагувати на зміни сучасного ринку праці, здатні до продуктивної професійної діяльності в умовах інтеграції, гуманізації та гуманітаризації освіти. Із позиції культурологічного підходу, освіта є соціокультурною системою, яка забезпечує культурне наслідування (трансляцію культурних норм, цінностей, ідей), розвиток людської індивідуальності, підготовку людини до успішного існування в соціумі, власній культурі, полікультурному середовищі. Здійснений теоретичний аналіз проблеми формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов, дозволив висвітлити основні підходи до тлумачення термінів «компетентність», «компетенція», «загальнокультурна компетентність», «загальнокультурна компетенція», «загальнокультурна компетентність майбутніх учителів іноземних мов», «інноваційні технології».

Автор обґрунтовує сутність базового поняття «загальнокультурна компетентність майбутнього вчителя іноземних мов» й визначає його як інтегративний особистісний ресурс, до якого входять сукупність загальнокультурних знань, умінь, навичок; система загальнокультурних компетенцій, якими повинен оволодіти майбутній фахівець; культурний досвід особистості; культуро-орієнтовані спеціальні професійні знання; володіння способами та нормами використання мови в різних ситуаціях комунікації та педагогічній діяльності, досвід спілкування, а також особистісне ставлення до фактів іншомовної культури, у тому числі здатність людини розв'язувати соціокультурні конфлікти в спілкуванні, долати міжкультурні бар'єри, потенціал

особистісного розвитку в процесі оволодіння мовою, яка вивчається. Автор підкреслює, що механізм формування загальнокультурної компетентності у реальній педагогічній діяльності потребує нового педагогічного мислення, нових способів перетворення дійсності, тому необхідно цілеспрямовано готувати майбутніх учителів до інноваційної діяльності, до пошуку нових, більш ефективних прийомів і засобів навчання.

У другому розділі особлива увага приділена вибору, обґрунтуванню й реалізації педагогічних умов (інтеграція формалізованої навчальної діяльності з неформальним й інформальним навчанням на засадах інноваційного підходу; створення алгоритму формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов на основі впровадження наскрізних навчальних програм; реалізація ідей «діалогу культур» за допомогою включення майбутніх учителів до міжкультурної комунікації у створеному культуро-освітньому середовищі). Автором доведено, що вони забезпечують ефективність формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови.

Безумовно, важливим результатом дослідження є розроблена модель формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови, яка слугує наочним узагальненням усього процесу дослідження й розкриває специфічні особливості її структури, взаємозв'язок між концептуальним, змістовим, процесуально-технологічним і результативним блоками.

Виокремлення критеріїв (когнітивний, ціннісно-орієнтаційний, комунікативно-діяльнісний) та їх показників дало змогу визначити рівні сформованості загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов: репродуктивний (низький), продуктивний (середній), творчий (високий).

У третьому розділі дослідник розкриває мету, завдання й етапи проведення дослідно-експериментальної роботи. На основі аналізу діагностичних матеріалів та експертних оцінок автор відзначає недостатній рівень сформованості загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови, що обумовлено відсутністю науково обґрунтованих педагогічних умов їх формування. Аналіз та узагальнення експериментальних даних дали змогу стверджувати, що

позитивні зміни відбулися шляхом реалізації у процесі навчання майбутніх вчителів іноземних мов запропонованих педагогічних умов формування загальнокультурної компетентності.

Достатній рівень достовірності теоретичних положень та практичних результатів дисертаційного дослідження С. В. Яблокова досягається не лише теоретичними методами, а й завдяки констатувальному етапу педагогічного експерименту і математичній обробці одержаних даних. Досить ретельно автором дослідження сплановано й організовано формувальний етап експерименту. Кількісний аналіз результатів експериментальних даних наочно проілюстровано у вигляді таблиць, діаграм і графіків. Все це засвідчує належний рівень володіння автором дисертаційної роботи сучасними методами науково-педагогічних досліджень та дозволяє зробити висновок, що теоретичні положення і практичні результати дослідження є логічними й переконливими.

Узагальнені результати дослідження підтвердили правомірність висунутої автором дисертаційної роботи гіпотези про те, що формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов засобами інноваційних технологій буде ефективним за умов інтеграції формалізованої навчальної діяльності з неформальним й інформальним навчанням на засадах інноваційного підходу; створення навчальних програм дисциплін та навчально-методичних комплексів за допомогою алгоритму формування досліджуваного феномену; реалізації ідей «діалогу культур» за допомогою включення майбутніх учителів до міжкультурної комунікації у створеному культуро-освітньому середовищі

Основні положення та результати дослідження обговорювалися на науково-практичних конференціях різних рівнів. Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено у 14 опублікованих працях, із них: 6 статей у наукових фахових виданнях України, 3 – у зарубіжних виданнях; 4 – у збірниках наукових праць і матеріалів конференцій; 3 навчально-методичні рекомендації.

Незаперечною цінністю виконаної роботи є 7 додатків на 72 сторінках, які гармонійно доповнюють текст дисертації тестами, таблицями, анкетами,

узагальненими та розробленими автором матеріалами. Зазначені додатки покращують сприйняття наведених у тексті матеріалів.

Автореферат повністю відображає зміст й основні результати дисертаційного дослідження та достатньо повно висвітлює основні наукові, теоретичні і практичні здобутки дослідника. Загальні висновки дослідження, висновки до розділів повною мірою відображають його завдання. Зміст автореферату є ідентичним основним положенням дисертації, дає чітке уявлення про особливості проведеного дослідження та його результати.

Поряд із незаперечною теоретичною та практичною цінністю дисертаційної роботи С. В. Яблокова вважаємо за доцільне звернути увагу на певні недоліки та висловити деякі побажання.

1. Перший розділ «Теоретичні засади формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов засобами інноваційних технологій», на нашу думку, варто було б розпочати не з компетентнісного і культурологічного підходів у вищій педагогічній освіті в контексті сучасної педагогічної науки, а зі з'ясування стану дослідженості проблеми, вимог які ставить суспільство до майбутніх фахівців, розкриття особливостей підготовки майбутніх учителів іноземної мови.

2. В підрозділі 1.2, який має назву «Зміст і структура загальнокультурної компетентності як складової професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови», обґрунтовуються різні підходи щодо трактування понять «компетентність», «компетенція», «професійна компетентність», «загальнокультурна компетентність особистості». На нашу думку, частину загальновідомих та загальновизнаних понять, що розглядає автор можна було б так детально не аналізувати.

3. За результатами вивчення наукових праць вітчизняних та зарубіжних учених автором було визначено структурні компоненти загальнокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов: *когнітивний, ціннісно-орієнтаційний та комунікативно-діяльнісний*, що забезпечують умотивованість і цілеспрямованість, осмисленість, цілісність, ефективність і результативність дій щодо досягнення мети професійного спілкування. Дані компоненти представлені в

моделі формування загальнокультурної компетентності, але в тексті дисертації схарактеризовані недостатньо.

4. Підрозділ 1.4 «Інноваційні технології як засіб формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов» варто було б перенести в підрозділ 2.2 «Особливості організації роботи з формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов засобами інноваційних технологій», оскільки обґрунтовуючи педагогічну умову: інтеграція формалізованої навчальної діяльності з неформальним й інформальним навчанням на засадах інноваційного підходу автор знову повертається до інноваційних технологій у навчанні іноземних мов і подає дотичну інформацію. Вважаємо що реалізація першої педагогічної умови розкрита недостатньо повно, у підрозділі представлена лише загальна інформація.

5. Вважаємо за доцільне в другому розділі об'єднати підпункт 2.1 «Обґрунтування педагогічних умов формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов засобами інноваційних технологій з 2.2 «Особливості організації роботи з формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов засобами інноваційних технологій», оскільки підрозділ малий за обсягом.

6. Критерії показники та рівні сформованості загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземних мов описано в підпункті 2.4, тому таблицю 2.1, яка дублює інформацію варто було перенести в додатки.

7. Автором були розроблені наскрізна комплексна програма навчальної дисципліни «Практичний курс основної іноземної (англійської) мови», робоча навчальна програма дисципліни «Лінгвокраїнознавство країни основної іноземної мови» та супровідні навчально-методичні комплекси (завдання для практичних і лабораторних занять, тексти для читання й аудіювання з питаннями до них, завдання для самостійної роботи, пакети тестових і контрольних завдань тощо). Зміст навчальних дисциплін було доповнено за рахунок уведення загальнокультурної, лінгвокультурної та соціокультурної інформації, впроваджувалися засоби інноваційних технологій, різноманітні форми і методи. Всі

ці напрацювання, які мають беззаперечну практичну цінність представлені в тексті дисертації та в додатках лише фрагментарно, хотілося б щоб всі ці матеріали знайшли своє відображення в методичних рекомендаціях щодо ефективного формування загальнокультурної компетентності майбутніх вчителів іноземних мов засобами інноваційних технологій.

Вказані зауваження та побажання в жодному разі не применшують загальної цінності дисертаційного дослідження. Є підстави стверджувати про наукову зрілість дисертанта, демонстрацію високого рівня структурованості наукового мислення, здатність до системного вивчення різних аспектів досліджуваних явищ і процесів. Дисертація С. В. Яблокова є цілісним науковим дослідженням, результатом є самостійно одержані науково обґрунтовані положення.

Загальний висновок

Аналіз дисертаційної роботи, автореферату та опублікованих наукових праць з проблеми дослідження дає підставу зробити наступний **висновок**: дисертація Яблокова Сергія Володимировича **«Формування загальнокультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови засобами інноваційних технологій»** за актуальністю та змістом, обсягом і якістю оформлення, повнотою викладу її основних результатів у публікаціях **відповідає вимогам до кандидатських дисертацій, а її автор** заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри практики іноземної мови
та методики викладання

Хмельницького національного університету

О. О. Рогульська

